

Yazar/Author

Emine SİCİM KAPLAN*

Makale Adı/Article Name

Japon Basınında Başbakan Adnan Menderes'in Japonya Ziyareti
(21-25 Nisan 1958)

*Prime Minister Adnan Menderes' Visit to Japan in the Japanese Press (April
21-25, 1958)*

ÖZ

Japonya ve Türkiye arasındaki diplomatik ilişkiler 1924 yılında kurulmuş, II. Dünya Savaşı'yla birlikte 1945 yılında sekteye uğramıştır. İkili ilişkilerin yeniden kurulması ise yaklaşık yedi yıl sonra 1952 yılında gerçekleşmiştir. İlişkilerin yeniden kurulmasının ardından karşılıklı olarak elçilikler tekrardan açılmış, resmi anlamda da ziyaretler başlamıştır. Bu bağlamda II. Dünya Savaşı sonrası Japonya'yı ziyaret eden ilk Türkiye Başbakanı Adnan Menderes'tir. Başbakan Menderes, önemli devlet adamlarından oluşan heyetiyle birlikte 19 Nisan 1958 tarihinde Japonya'ya uçmuştur. Japonya hükümetinin daveti üzerine giden Menderes devlet konuğu olarak 21-25 Nisan tarihlerinde Japonya'da bulunmuştur. Ziyareti esnasında Başbakan Menderes'e Yükselen Güneş Nişanı takdim edilmiş ve aynı zamanda kendisi Tokyo'nun fahri hemşehrili ilan edilmiştir. Ayrıca ziyareti süresince üst düzey görüşmeler gerçekleştirmiş, çeşitli gözlemlerde bulunarak Japonya ile ekonomik anlamda işbirliği sağlamaya çalışmıştır. Bu çalışmada, Japonya'nın önde gelen gazetelerinde (Asahi, Yomiuri, Mainichi ve Nihon Keizai gazeteleri) Başbakan Adnan Menderes'in Japonya ziyareti incelenmiştir. Gazetelerde bu ziyaretin nasıl yer aldığı, ziyaret ile ilgili Japon okuyuculara hangi noktaların aktarıldığı üzerinde durulmuştur. Çalışmanın sonucunda, Japon basınının Başbakan Menderes'in ziyaretine önem verdiği, ziyaretin öncesinden sonrasına kadar her anının gazetelerin sayfalarında yer aldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Adnan Menderes; Japonya; Japon Basını; Asahi; Yomiuri; Mainichi.

ABSTRACT

Diplomatic relations between Japan and Turkey were established in 1924 and were interrupted in 1945 with the outbreak of World War II. The re-establishment of bilateral relations took place in 1952. Following the re-establishment of relations, embassies were reopened on both sides, and official visits began. In this context, Adnan Menderes was the first Turkish Prime Minister to visit Japan after World War II. Prime Minister Menderes flew to Japan with a delegation of important statesmen on April 19, 1958. At the invitation of the Japanese government, Menderes visited Japan as a state guest from April 21 to 25. During his visit, Prime Minister Menderes was presented the Order of the Rising Sun and was also accepted as an honorary citizen of Tokyo. During his visit, he also held high-level meetings, made various observations, and attempted to establish economic cooperation with Japan. In this study, it has been examined Prime Minister Menderes' visit in the Japanese press. Japan's high-circulation newspapers were used as primary sources in this study. These newspapers were Asahi Shinbun, Mainichi Shinbun, Yomiuri Shinbun and Nihon Keizai Shinbun. In this study, it has been focused on how the newspapers covered Menderes' visit and what points were conveyed to Japanese readers about his visit. As result of this study, it has been seen that Prime Minister Menderes' visit was given importance by Japanese Press. Also it has been seen that every moment of the visit, from beginning to end, was covered in the newspapers.

Keywords: Adnan Menderes; Japan; Japanese Press; Asahi; Yomiuri; Mainichi.

* Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Japon Dili ve Edebiyatı ABD, emine.kaplan@nevsehir.edu.tr

Extended Abstract

Diplomatic and economic relations between Turkey and Japan were severed with the Second World War. After the defeat of Japan in World War II, Japan came under American occupation. For this reason, it took approximately seven years for relations between Japan and Turkey to be re-established. The San Francisco Peace Treaty, signed by 48 nations on September 8, 1951, both officially ended American's occupation of Japan and enabled Japan to restart its relations with Turkey. Japan and Turkey mutually reopened their embassies. 1952, June, Turkey reopened its embassy in Japan and 1953, March, Japan reopened its embassy in Turkey. Then, İzzet Aksalur was appointed as Turkey's first Ambassador to Japan. Also Kamimura Shinichi was appointed as Japan's first Ambassador to Turkey. Following the establishment of diplomatic relations, commercial relations began between two countries. In addition, reciprocal visits have commenced between two countries. At this point, the most important visit was the visit of Prime Minister Adnan Menderes to Japan on 21-25 April 1958. Adnan Menderes, Turkey's first democratically-elected prime minister, served as prime minister between 1950 and 1960. During his time in power, Menderes made numerous visits to both the West and the East for various purposes. The main purpose of Menderes' visits was to protect Turkey from the threat of communism spread by the Soviet Union. Menderes visited the United Kingdom, the United States, France, Switzerland, Greece, Germany, Spain, Yugoslavia and Italy in the West. In contrast, he visited Iraq, Lebanon, Syria, Iran, Pakistan, Afghanistan and Libya in the East. In addition to Japan, Prime Minister Menderes also visited South Korea, China, and India in the Far East. Japan was the first stop on Menderes' trip to the Far East, while India was the last stop. Until the time of Adnan Menderes, Turkish Prime Minister had never traveled abroad. Adnan Menderes was the first Turkish Prime Minister to visit Japan after the war. For this reason, Prime Minister Menderes' visit to Japan is an important issue that should be examined. In this study, it has been examined how Prime Minister Menderes' visit to Japan was covered in the Japanese press. Japan's high-circulation newspapers were used as primary sources in this study. These newspapers were Asahi Shinbun, Mainichi Shinbun, Yomiuri Shinbun and Nihon Keizai Shinbun. In Japan, newspapers publish as often as two times a day (morning and evening editions). In this study, both the morning and evening editions of the newspapers were examined. As result of this study, it has been seen that Prime Minister Menderes' visit was given importance by Japanese Press and was definitely covered as news, albeit briefly, in both the morning and evening editions of Asahi, Mainichi, Yomiuri and Nihon Keizai. Moreover, many news about Menderes were given in the headlines. These newspapers have conveyed events to Japanese readers as they are, without deviating from the facts or publishing fake news. Prime Minister Menderes' visit to Japan was covered in the Japanese press days in advance. At this point, when compared to the other three newspapers, it can be seen that the Mainichi newspaper published more news about Menderes' visit prior to the visit. For example, the Mainichi Shinbun provided a detailed account of Prime Minister Menderes' life, enabling Japanese readers to get to know him closely at the edition of April 21. It is possible to say that the aforementioned article did not contain positive coverage of Prime Minister Menderes. Because the news article stated that Menderes had been in power for three terms and was a strongman. It has been reported that excessive military spending and massive investments in national modernization have created discontent within the country. The opposition was also against this situation. However, despite all this, it has been stated that Prime Minister Menderes maintained his determination and continued his modernization policies. So he was portrayed as stubborn and resistant to criticism. Also, in the Mainichi Shinbun, it has been written that Menderes yelled at anyone who criticized his policies, whether they were a close aide or a cabinet member. On the other hand, four newspapers have covered every moment of the visit, from before to after. In the newspapers, the names of those who welcomed and bid farewell to Prime Minister Menderes, were written in full, and Menderes' days in Japan were conveyed to Japanese readers in detail, hour by hour. At this point, compared to the other three newspapers, it can be said that the Nihon Keizai newspaper covered Menderes' visit with brief news items. Additionally, among the three newspapers, the Nihon Keizai newspaper was the only one that did not publish the names of those who bid farewell to Menderes. Finally, Prime Minister Menderes' award with the Order of the Rising Sun and his acceptance as an honorary citizen of Tokyo have been written in

every single newspaper without exception. However, Menderes' visit to Nihon University and his acceptance as an honorary doctor of law by the University Rector has not been published in any newspaper.

Giriş

Türkiye ile Japonya arasındaki resmi ilişkiler bir savaşla kurulmuş, aynı şekilde bir savaşla da kesilmiştir. I. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan ikili ilişkiler II. Dünya Savaşı'nda sekteye uğramıştır. Türkiye, Japonya ile diplomatik ve iktisadi münasebetlerini 7 Ocak 1945'te kesmiştir. İlişkileri kesme kararı alındığında herhangi bir savaş durumu düşünülmemiştir. Ancak zamanla yaşanan gelişmeler Türkiye'nin Japonya'ya savaş ilan etmesine neden olmuştur. Türkiye'nin savaşa girmesinde özellikle 4 - 11 Şubat 1945 tarihinde düzenlenen Yalta Konferansı'nda alınan kararlar etkili olmuştur. Yalta'da, 25 Nisan'da San Fransisco'da toplanacak olan Birleşmiş Milletler Konferansı'na 1 Mart 1945 tarihine kadar Mihver Devletlere savaş ilan eden devletlerin katılmasına izin verilmesi kararlaştırılmıştır. Bunun yanı sıra aynı konferansta savaş ilan eden devletlerin Birleşmiş Milletlerin kurucu üyeleri arasında yer almalarına da karar verilmiştir. Bundan dolayı Türkiye de Birleşmiş Milletlerin bir üyesi olabilmek adına 23 Şubat 1945'te Almanya ve Japonya'ya savaş ilan ederek II. Dünya Savaşı'na dâhil olmuştur (Matsutani, 1999: 21; Ünalp, 2020: 216; Altan, 2024: 573). Ancak Türkiye savaşa karşı tarafın kendisine saldırması halinde katılacağını bildirmiştir. Sonuç olarak Türkiye ve Japonya, I. Dünya Savaşı'nda olduğu gibi II. Dünya Savaşı'nda da fiilen savaşmamıştır. Türkiye'nin savaş ilanı kâğıt üzerinde sembolik olarak kalmıştır.

İki ülke arasındaki ilişkilerin tekrar başlaması Japonya'nın Amerikan işgalinden çıkmasından sonra 1952 yılında gerçekleşmiştir. San Fransisco Barış Antlaşması ile ikili ilişkiler yeniden kurulmuş, 1952 yılında Türkiye, 1953 yılında da Japonya, Büyükelçiliklerini yeniden açmışlardır. Yaşanan bu olumlu gelişmeler karşılıklı ziyaretlerin başlamasına da zemin hazırlamıştır. Türkiye tarafından gerçekleştirilen en önemli ziyaret, Başbakan Adnan Menderes ve heyetinin on beş günlük Uzakdoğu seyahati kapsamında 21 Nisan 1958 tarihinde Japonya'yı ziyaret etmesidir.

Adnan Menderes 1950-1960 yılları arasında Başbakan olarak görev yapmış ve iktidarda olduğu süre zarfında hem Batı hem de Doğu'ya olmak üzere çeşitli amaçlarla çok sayıda ziyaret gerçekleştirmiştir. Menderes'in ziyaretlerinin asıl amacı Sovyetler Birliği'nin yaydığı komünizm tehlikesinden Türkiye'yi korumaktır (İrmak, 2009). Menderes Batı'da; İngiltere (1952, 1953 ve 1959 yıllarında), Amerika (1954 yılında), Fransa (1956 ve 1957 yıllarında), İsviçre (1959 yılında), Yunanistan (1952 yılında), Almanya (1954 yılında), İspanya (1959 yılında), Yugoslavya (1955 yılında) ve İtalya (1955 yılında) gibi ülkelere gitmiştir. Doğu'da ise; Irak (1955 ve 1956 yıllarında), Lübnan (1955 yılında), Suriye (1955 yılında), İran (1956 yılında) Pakistan (1957 ve 1959 yılında), Afganistan (1956 yılında), Libya (1957 yılında) gibi ülkelere ziyaretler gerçekleştirmiştir. 1939 yılından 1950 yılına kadar, bir diğer ifade ile Adnan Menderes'in dönemine kadar hiçbir Türkiye Başbakanı yurtdışı gezisinde bulunmamıştır. Bu duruma II. Dünya Savaşı'nın yarattığı olumsuz şartlar neden olmuştur. Adnan Menderes'ten önce 1931-1938 yılları arasında İsmet İnönü ve Celal Bayar'ın yurtdışı gezileri olmuştur. İsmet İnönü Yunanistan, Macaristan, İtalya, Bulgaristan ve İngiltere gibi ülkelere giderken, Celal Bayar ise Belgrad ve Sofya'ya gitmiştir (İrmak, 2009: 1-9). Bundan dolayı Başbakan Menderes'in Japonya ziyaretinin incelenmesi gereken önemli bir konu olduğu kanaatindeyiz. Çünkü Adnan Menderes savaştan sonra yurtdışına çıkan ve Japonya'yı ziyaret eden ilk Türkiye Başbakanı'dır.

Başbakan Menderes Uzakdoğu'da Japonya haricinde, Güney Kore, Tayvan ve Hindistan'a da uğramıştır. Menderes'in Uzakdoğu seyahatinin ilk durağı Japonya olurken, son durağı ise

Hindistan olmuştur. Menderes ve heyeti 21-25 Nisan'da Japonya'yı, 25-28 Nisan'da Güney Kore'yi, 28 Nisan-1 Mayıs'ta Taipei'yi ve 1-3 Mayıs'ta da Hindistan'ı ziyaret etmişlerdir. Menderes'in Japonya ziyareti hem Türk basınında hem de Japon basınında ilgiyle takip edilmiştir. Ancak Türk literatüründe Başbakan Adnan Menderes'in Japonya ziyareti özelinde herhangi bir çalışma yapılmamış, bazı çalışmaların içerisinde Menderes'in ziyaretinden kısaca bahsedilmiştir (Tepealtı, 2004; Turp, 2020; Irmak, 2009). Bu çalışmada, Başbakan Adnan Menderes'in Japonya ziyaretinin Japon basınına nasıl yansıdığına bakılmıştır. Japonca kaynakların kullanılması ve basında bu ziyaretin ele alınmasının ilk olması çalışmanın önemini artırmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın birincil kaynaklarını Japonya'nın önde gelen gazetelerinden olan Asahi, Yomiuri, Mainichi ve Nihon Keizai gazeteleri oluşturmaktadır. Japon gazeteleri, Türkiye'den farklı olarak sabah ve akşam olmak üzere günde iki baskı yaparlar. Çalışmada da gazetelerin hem sabah hem de akşam olmak üzere her iki baskıları incelenmiştir.

1. Savaş Sonrası Dönemde Türkiye ve Japonya Arasındaki İlişkilerin Yeniden Kurulması

Türkiye ile Japonya arasındaki karşılıklı ilişkilerin yeniden kurulması 1952 yılında gerçekleşmiştir. II. Dünya Savaşı'nın ardından Müttefik Kuvvetler ile Japonya arasında 1951 yılının Eylül ayında San Fransisco Barış toplantısı düzenlenmiştir. Bu toplantıya II. Dünya Savaşı'nda Japonya'ya savaş ilan ettiği için Türkiye de katılma hakkı kazanmıştır. Türkiye, toplantıya katılan 52 ülkeden, San Fransisco Barış Antlaşması'nı da imzalayan 48 ülkeden biri olmuştur. San Fransisco Barış Antlaşması'nın 8'nci maddesine göre Japonya, 20 Temmuz 1936'da imzalanan Montrö Antlaşması'na taraf olmaktan çıkmış ve 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması'nın 16. maddesinden doğan tüm hak ve menfaatlerinden feragat etmiştir (Matsutani, 1999: 22). Aynı zamanda bu antlaşma ile birlikte 1945 yılının Ocak ayında kesilen ikili diplomatik ilişkiler yeniden başlamıştır. 6 Haziran 1952'de Türkiye'nin Japonya Büyükelçiliği yeniden açılmış ve ilk Büyükelçi olarak İzzet Aksalur (1896-1970) 27 Kasım 1952'de atanmıştır. Aksalur, 3 Aralık'ta Japon İmparatoru'na güven mektubunu takdim ederek görevine başlamıştır (Matsutani, 1999: 24). Japonya ise 14 Mart 1953 tarihinde Büyükelçiliğini yeniden açmıştır. İlk Büyükelçi olarak 19 Mayıs'ta Kamimura Shinichi (上村伸一 (1896-1983)) atanmıştır. Kamimura, 4 Haziran'da dönemin Başbakanı Celal Bayar (1883-1986)'a güven mektubunu sunarak görevine başlamıştır (Matsutani, 1999: 24).

Japonya ve Türkiye arasındaki diplomatik ilişkiler kurulduktan sonra iki ülke arasındaki antlaşmalar da yeniden yürürlüğe konulmuştur. Bu bağlamda 1953 yılında Japonya ve Türkiye arasındaki Ticaret ve Seyrüsefer Antlaşması yeniden yürürlüğe girmiştir. 1955 yılında Japonya ve Türkiye arasındaki ticaret ödemeleri düzenlenmiştir. 1957 yılına gelindiğinde ise Japonya ve Türkiye arasındaki değişim ve seyahat prosedürlerini basitleştiren karşılıklı vize muafiyet antlaşması imzalanmıştır. Bu gelişmeler savaş sonrası dönemde iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin hızlı bir şekilde yeniden kurulduğunun en güzel örnekleridir (Ömagari, 2019: 22).

Japonya diplomatik ilişkilerle birlikte Türkiye ile olan ticari ilişkilerini de ilerletmek istemiştir. Bu bağlamda Japon hükümeti 1953 yılında Türkiye'ye bir ticaret heyeti göndermiştir. 10 Şubat'ta Tokyo'dan hareket eden 12 kişilik heyet 8 Mart'ta İstanbul'a ulaşmıştır. Heyete Başbakan Yoshida'nın yakın arkadaşlarından Shinsuke Asao Başkanlık etmiştir. Kâtiplik görevi Tsuyoshi Hirahara'ya verilmiştir. Heyette bulunan diğer kişilerin isimleri şu şekildedir: Toshio Tada (Aza), Taro Hori (Aza), Shiniki Arai (Aza), Torazao Ueda, Tomio Kurihara, Tsunekichi Iizuka, Kenichi

Takaku, Masazo Ogura ve Yomiuri gazetesi muhabiri Kiyahura Ogura'dır. Heyet Ankara'da dört gün kalmıştır. Japon heyet ile Ankara'da gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda iki ülke arasında ticari müzakerelerin başlanmasına karar verilmiştir (Japonya'dan Gelen Heyet ile Ankara'da Yapılan Ticaret Müzakereleri, No. 42, Gömlek No. 215445; Japonya'ya Satılacak Buğdaylar ve Türkiye'ye Gelecek Ticaret Heyeti, No. 7, Gömlek No. 215445).

Japonya Dışişleri Bakanı, 9 Şubat 1953 tarihinde Türkiye Dışişleri Bakanı'na iki ülke arasındaki ticari ilişkilerin geliştirilmesi hususunda bir mektup göndermiştir. Bahsi geçen bu mektubu yukarıda bahsedilen Japon heyetin başkanı Shinsuke Asao getirmiştir. Japon Bakan mektubunda Japonya ve Türkiye'nin her zaman dostane ilişkiler kurduğundan, Japon halkının ve hükümetinin Türk halkına ve hükümetine karşı derin bir minnettarlık duyduğundan bahsetmiştir. Ayrıca geçmişte yaşananlardan dolayı Japonya'nın ticaretinin geçici anlamda gerilediğini, ancak yakın zamanda eski gücüne kavuşmaya başladığını belirtmiştir. Karşılıklı ticari ilişkilerin geliştirilmesi hususunda Japonya'nın elinden gelen çabayı göstereceğini de eklemiştir. Bu anlamda kendilerinin Türkiye için gerekli olan vasıtaları ve makineleri temin etme konusunda hazır olduklarını belirtmiştir. Gelecekte iki ülke arasında ticari ilişkilerin gelişeceği noktasında da umutlu olduğunu dile getirerek mektubunu sonlandırmıştır (Japonya Dışişleri Bakanının Japonya-Türkiye Ticari İlişkilerinin Geliştirilmesi Hakkında Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanına Yazdığı Mektup, 9.2.1953, No. 31, Gömlek No. 215445).

Japon Dışişleri Bakanı'nın mektubuna Türkiye Dışişleri Bakanı şu cevabı vermiştir:

"Ekselans,

Ekselansınızın 9 Şubat 1953 tarihli mektubunu aldığımı bildirmekle memnuniyet duymaktayım.

Memleketimle Japonya arasında her zaman ananevi dostluk bağları mevcut olmuştur. Yakında Ankaraya geleceğini haber verdiğiniz Büyükelçinin iki memleket arasında mevcut olan bu bağları daha da takviye edeceğinden eminim.

Japonya'nın sanayiinde harpten sonra yeniden vuku bulan süratli kalkınmayı ve Japonya'nın iktisadi inkişafında kaydettiği büyük terakkileri yakın bir alaka ile takip ettim. Bu son seneler zarfında, Ekselansınızın malumları olacağı üzere, memleketimin de iktisadi bünyesinde esaslı değişiklikler vukua gelmiş ve bu suretle memleketlerimizin "complementaire" olan ticareti için yeni imkanlar hasıl olmuştur.

Son defa Ankaraya gelen Japon heyetile yapılan temasların iki memleket ticaretinin inkişafı için müsait bir zemin hazırladığını müşahade etmekle memnunum. İki memleket arasındaki iktisadi işbirliğinin inkişaf ettirilmesi hususunda Hükümetinin elinden geleni yapacağından Ekselansınızı temin etmek isterim.

Önümüzdeki senelerin, Türkiye ile Japonya arasında, müteakıl iyi niyet ve itimad esasına müstenid, gittikçe artan iktisadi teşriki mesaiye şahid olacağı hususunda Ekselanslarının izhar eylediği ümide samimiyetle iştirak etmekteyim.

Bu fırsatla Ekselansınıza ihtiramatımı takdim ederim (Japonya Dışişleri Bakanının Japonya-Türkiye Ticari İlişkilerinin Geliştirilmesi Hakkında Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanına Yazdığı Mektuba Verilen Cevap, No.30, Gömlek No. 215445)."

İki ülke arasındaki gelişmeler bunlarla da sınırlı kalmamış, 1956 yılında Japon Parlamento Heyeti İstanbul'u ziyaret etmiş, iki yıl sonra 1958 yılının Nisan ayında da Türkiye Başbakanı Adnan Menderes Japonya'ya gitmiştir.

Türkiye Japonya'ya savaş ilan etmiş olsa da sembolik olduğu için iki ülke arasındaki dostluğa zarar gelmemiştir. Savaşın sonra kurulan temaslarla da her şey eskisi gibi kaldığı yerden devam etmiştir. Ancak Japonya ve Türkiye arasındaki savaş sonrası ilişkilerin yeniden başlamasını basitçe savaş öncesi ilişkilerin yeniden canlandırılması şeklinde değerlendirmemek gerekir. Karşılıklı ilişkiler yeni uluslararası toplum düzenine uygun bir şekilde temellendirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin siyasi niyetleri, Japon imparatorluk ailesinin rolü ve aynı zamanda iş dünyasının beklentileri önemli rol oynamıştır. Kısacası iki ülke arasındaki ilişkileri karşılıklı antlaşmalar ve prosedürler yoluyla istikrara kavuşturmak ve ilerletmek için hep bir çaba içerisinde olunmuştur.

2. Başbakan Adnan Menderes'in Uzakdoğu Seyahati Kapsamında Japonya Ziyareti

Japonya ile Türkiye arasındaki geleneksel dostluk ilişkisi daha önce sadece kavramsal, bir diğer ifade ile soyuttu. Ancak Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Adnan Menderes'in (1899-1961) ziyareti ile bu durum somutlaşmıştır. Başbakan Menderes on beş günlük Uzakdoğu seyahati kapsamında Japonya'yı ziyaret etmiştir. Japonya hükümeti, Başbakan Menderes'i iki ülke arasındaki var olan dostluğu pekiştirmek üzere davet etmiştir. Menderes ve beraberindeki heyet, 19 Nisan 1958'de saat 06:45'te Türk Hava Yollarına ait bir uçakla Japonya'ya doğru yola çıkmışlar, 21 Nisan 1958 tarihinde saat 15:55'te Tokyo'ya varmışlardır. Menderes ve heyetini, Japonya Başbakanı Nobusuke Kishi (岸信介(1896-1987), Dışişleri Bakanı Fujiyama Aiichirō (藤山 愛一郎(1897-1985)), diğer üst düzey Japon yetkililer ile Türkiye Büyükelçisi Süreyya Anderiman (1902-1959) ve diğer ülkelerin elçileri havaalanında karşılamışlardır ("Turkish Premier Arrives; Hopes to Tighten Relations", 22.04.1958: 1).

Menderes Japonya'da kaldığı süre boyunca devlet konuğu olarak kabul edilmiştir. Menderes'in Japonya ziyareti beş gün sürmüştür. Bu ziyaretinde kendisine Türkiye'den otuz yedi kişiden oluşan bir heyet eşlik etmiştir. Heyet, dönemin Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu (1910-1961), Basın-Yayın ve Turizm Bakanı İbrahim Sıtkı Yırcalı (1908-1988) ile Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden kişilerden oluşmuştur.¹

Fatin Rüştü Zorlu Tokyo'ya ulaştıklarında gazeteciler ile yaptığı basın toplantısında Başbakan Adnan Menderes'in Japonya ziyaretiyle ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Buna göre Başbakan Menderes'in iki ülke arasındaki ekonomik bağların sağlamlaştırılmasını ve güçlendirilmesini amaçladığını belirtmiştir. Konuşmasının devamında da "*Japonya ile her türlü işbirliğinden yararlanım. Bu ülkeyle çok şey yapabiliriz*" ("Zorlu Stresses Japan Cooperation", 21.04.1958:1). "

¹ Başbakan Adnan Menderes'e Uzakdoğu gezisinde eşlik edenler; Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Basın-Yayın ve Turizm Bakanı Sıtkı Yırcalı, İzmir Milletvekili Muammer Çavuşoğlu, Afyon Milletvekili Arif Demirel, Muğla Milletvekili Nuri Özsan, İstanbul Milletvekili Celal Ramazanoğlu, Bursa Milletvekili Haluk Şaman, Balıkesir Milletvekili Halil İmre, İstanbul Milletvekili Nizamettin Ali Sav, İstanbul Milletvekili Tahsin Yazıcı, İstanbul Milletvekili Mithat Perin, Muğla Milletvekili Burhan Belge, İzmir Milletvekili Osman Kapani, Denizli Milletvekili Hamdi Sanear, Antalya Milletvekili Burhanettin Onat, Hariciye Vekaleti Katibi Umumisi Melih Esenbel, İkinci Ordu Kumandanı Orgeneral Rüştü Erdelhun, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı Ord. Prof. Dr. Şerif Egeli, Havadis Gazetesi Başyazarı Mümtaz Faik Fenik, Başvekalet Özel Kalem Müdürü Muzaffer Ersü, Hariciye Vekaleti İkinci Daire Umum Müdürü İlhan Savut, Hariciye Vekaleti Dördüncü Daire Umum Müdürü Ziya Tepedelen, Başvekalet Hususi Kalem Müdür Muavini Şefik Fenmen, Basın-Yayın ve Turizm Vekaleti Özel Kalem Müdürü Tevfik Ertürk, Hariciye Vekaleti Katibi Umumi Kalem Müdürü Sermet Pasin, Hariciye Vekaleti Ticaret ve Ticari Anlaşmalar Dairesinden Yüksel Menderes, Anadolu Ajansı Umum Müdürü Şefik Arzık, Basın- Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğü mütercimlerinden Erdoğan Ulus, Hayat Mecmuasından Suavi Soner, Başvekalet Hususi Kalem Müdürlüğü şeflerinden Yurdanur Genya, Foto Mehmet Sürenkök, Foto Adnan Atar, Filmci Hüseyin Tutar, Emniyet Memuru Kenan Öztürkmen, Emniyet Memuru Naci Özveren ve Müstahdem Kazım Nefes Aydın Milletvekili Baki Öktem'dir (Bkz: İrmak, 2009: 195-196).

şeklindeki ifadeleriyle kendisinin de Japonya ile işbirliğinden yana olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde Başbakan Menderes Japonya'ya vardığında yapmış olduğu basın açıklamasında iki ülke arasında var olan geleneksel bağları güçlendirmeyi umut ettiğini dile getirmiş, Japonya'yı Türkiye'nin kadim dostu olarak nitelendirmiştir. Japonya'nın hızla devam eden sınai gelişmesinin, muhteşem kalkınmasının dünyanın takdir ve hayranlığını kazandığını belirtmiştir. Bunun gerçekleşmesinde Japon milletinin; cesareti, azmi, enerjisi ve çalışkanlığının olduğunu da eklemeyi ihmal etmemiştir. Aynı şekilde Türk milletinin de büyük bir ekonomik ve sınai kalkınmanın en hararetli safhalarını yaşadığını belirtmiştir. Devamında da *"Eminim ki, Japon sınai gelişmesinin ve ekonomik kalkınmasının birçok veçhelerini kendisine misal edinecek ve Japon milletinin tecrübelerinden faydalanacaktır (Başbakan Adnan Menderes'in Japonya'ya Varışında Basına Yaptığı Açıklama, No. 1, Gömlek No. 215387)"* şeklinde dile getirerek, Türkiye'nin Japonya'yı örnek aldığını vurgulamıştır.

Başbakan Adnan Menderes'in şerefine Japonya'ya vardığı günün akşamında Japonya Başbakanı Nobusuke Kishi tarafından kendi resmi konutunda karşılama daveti verilmiştir. Resepsiyonda konuşma yapan Menderes, selamlamadan sonra iki ülke arasındaki dostluk ilişkilerinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi konusunda Japonya Başbakanı Nobusuke'nin temennilerine katılmanın kendisi için gerçek bir mutluluk olduğunu belirtmiştir. Başbakan Menderes konuşmasına şu şekilde devam etmiştir:

"Her zaman dostane bir şekilde ilerleyen ikili ilişkiler, iki milletin karşılıklı olarak duyduğu samimi hayranlık ve saygının açık bir tezahürüdür. Japonya, coğrafi olarak Türkiye'ye uzak bir coğrafyada olmasına rağmen, Türk milletinin Japonya'ya gösterdiği ilgi bu mesafe engelini rahatlıkla aşabilecek güçtedir. Japonya'nın bir ülke olarak büyümesi, endüstriyel kalkınma ve ekonomide ilerlemesi, Türkiye tarafından her zaman yakından takip edilmekte ve aynı zamanda takdir edilmektedir. Türk halkının Japonya'ya duyduğu yakın ilginin bir diğer önemli nedeni de, Japonya'nın ekonomik ve endüstriyel gücü, bunun yanı sıra siyasi potansiyeliyle dünyadaki barışsever milletler arasında çok değerli bir yere sahip olmasındandır. Sayın Başbakan Nobusuke Kishi'ye; zengin tarihi, sanatı ve yüksek teknolojiye sahip, güzelliğiyle gönülleri büyüleyen bu büyük ülkeyi ve asil Japon milletini yakından görme ve tanıma ayrıcalığı verdiği için bir kez daha derin şükranlarımı sunarım. Milletlerimiz arasındaki samimi dostluk bağlarının ve ekonomik-kültürel alanlarındaki ilişkilerin gelişmeye devam etmesini yürekten arzuladığımı belirtmek isterim. Böyle bir ilişkinin sadece iki ülkenin çıkarına olmayacağına, aynı zamanda dünya barışına da hizmet edeceğine inanıyorum. Bu duygularla dolu olarak kadehimi siz Ekselanslarının sağlığına ve mutluluğuna, Japon halkının refahı ve ilerlemesine kaldırıyorum ("Plans Given On Menderes' Visit Here", 20.04.1958:1)."

Başbakan Adnan Menderes ertesi gün (22 Nisan) sabah saatlerinde Japonya Başbakanı Nobusuke Kishi'yi resmi ikametgâhında ziyaret etmiştir. Başbakan Menderes'i Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu da eşlik etmiş, ziyarette Japonya Dışişleri Bakanı Fujiyama Aiichirō da hazır bulunmuştur. Aynı zamanda Türkiye'nin Japonya Büyükelçisi Sürreyya Anderiman, Japonya'nın Türkiye Büyükelçisi Shirokichi Yuki ve resmi bir Japon karşılama komitesi de katılmıştır. Aynı günün öğleden sonrasında Başbakan Adnan Menderes ve beraberindeki on kişi öğle yemeklerini Japonya İmparatoru ve imparatoriçesi ile beraber yemiştirler. Yemeğe Başbakan Nobusuke ve Dışişleri Bakanı Fujiyama da eşleri ile birlikte iştirak etmişlerdir. Yemekten sonra Başbakan

Menderes yaklaşık bir saat süresince Japonya İmparatoru ile görüşmüştür. Ardından Japonya Başbakanı Nobusuke Kishi Adnan Menderes'e Yükselen Güneş Nişanı'nı takdim etmiştir. Adnan Menderes İmparator ile görüşmesinden sonra aynı gün Büyükşehir yönetimindeki törenle Tokyo'nun fahri hemşehrısı ilan edilmiş, Nihon Üniversitesi Başkanı Fumiaki Kure'den de fahri hukuk doktoru unvanını almıştır (Turp, 2020: 659). Tüm bu törenlerden sonra Başbakan Menderes aynı gün bu kez Dışişleri Bakanı Fujiyama Aiichirō tarafından kendisi onuruna verilen davete katılmıştır. Görüldüğü üzere Başbakan Adnan Menderes'in Japonya'daki ilk günü oldukça yoğun geçmiştir.

Başbakan Menderes, 23 Nisan sabah saatlerinde Japonya'da bulunan bazı fabrikaları ziyaret etmiş, ardından aynı günün öğleden sonrasında Japonya Başbakanı ile tekrar bir araya gelmiştir. Bu görüşmeye iki ülkenin Dışişleri Bakanları ile Baş Kabine Sekreteri Aichi Kiichi de katılmıştır. Yaklaşık iki buçuk saat süren görüşmede Başbakan Menderes, Türkiye'nin Japonya ile ekonomik işbirliğini sağlama yönündeki isteğini dile getirmiş, buna karşılık Başbakan Nobusuke de iki ülke arasında önerilen ekonomik işbirliğini inceleyeceğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra Nobusuke, karşılıklı olarak ülkelerin birbirleriyle yaptığı ticaretin az olduğunu da eklemiştir. Görüşmenin sonunda Japonya ve Türkiye arasındaki ekonomik iş birliğini hızlandırmak amacıyla her iki ülkenin uzmanlarından oluşan bir komite kurulmasına karar verilmiştir. Ayrıca görüşmede Menderes, Türkiye ve Japonya arasında bir kültür anlaşmasının imzalanmasını istemiştir. Nobusuke konuyla ilgili olarak öncelikle iki ülkenin idari düzeydeki görüşmelerin incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. İkili, söz konusu incelemeler için görüşme yapılması konusunda hem fikir olmuşlardır ("Turkey, Japan Okay Economic Link Plan", 24.04.1958: 1). Görüşmenin sonunda ortak bildiri yayınlanmıştır. Menderes ve Kishi, iki milletin karşılıklı anlayış ve güven temelinde oluşturulacak olan işbirliği aracılığıyla dünya barışına büyük katkı sağlanacağını altını çizmişlerdir. Görüşmenin ardından Menderes heyetiyle beraber Tochigi prefektörlüğünde bulunan Nikko'ya geçmiştir. Bir gün Nikko'da kalan heyet, ertesi gün Tokyo'ya dönmüşlerdir ("Menderes Ending Japan Visit Today", 25.04.1958: 2).

Beş gün kaldığı Japonya ziyaretinde Başbakan Menderes özellikle ticari görüşmelerde bulunmuş, Japon sermayesini Türkiye'de yatırım yapmaya ikna etmeye çalışmıştır. Japonya ise daha çok teknik yardım konularına önem vermiştir ("Seyahatler", 03.05.1958: 10).

Başbakan Adnan Menderes Japonya'dan ayrılmadan önce yapmış olduğu basın toplantısında Japonya'da kaldığı süre zarfında kendisine yönelik gösterilmiş olan ilgi ve misafirperverlik için Japon milletine ve hükümetine teşekkür etmiştir. Bu süre zarfında Japon devlet adamları ile dostane ve yararlı görüşmeler gerçekleştirdiğini eklemiştir. *"Bu temasların iki memleket arasında karşılıklı anlayışı arttırdığı, mevcut dostluğu takviye ettiği ve istikbal için yeni ufuklar açtığı şüphesizdir* (Başbakan Adnan Menderes'in Japonya'ya Hareket Etmeden Önce Basına Yaptığı Açıklama, No. 2, Gömlek No. 215387). " şeklinde dile getirerek, Türkiye ile Japonya arasındaki dostluk bağlarının güçlenmesinin sadece kendileri için değil, dünya barışına da katkı sağlayacağını ifade etmiştir.

Başbakan Adnan Menderes ve beraberindeki heyet, 25 Nisan 1958 tarihinde saat 10:00'da Güney Kore'ye geçmişlerdir. Aynı gün Güney Kore'ye ulaşan Başbakan Menderes yaklaşık on beş dakika Devlet Başkanı Syngman Rhee (1875-1965) ile görüşmüş, ardından Devlet Başkanlığı köşkünde kendisi şerefine verilen davete katılmıştır. Ertesi gün (26 Nisan) Başbakan Menderes'e Güney Kore Devlet Başkanı tarafından Güney Kore'nin en yüksek nişanı takdim edilmiştir. İkili görüşmelerinde dünyadaki komünizme karşı birlikte mücadele etmeleri üzerine konuşmuşlardır ("Rhee Decorates Turkish Premier", 27.04.1958: 1). Başbakan Menderes Japonya, Güney Kore,

Tayvan ve Hindistan'ı kapsayan Uzakdoğu seyahatinden 4 Mayıs 1958 tarihinde Türkiye'ye geri dönmüştür.

3. Başbakan Menderes'in Japonya Ziyaretinin Japon Basınına Yansımaları

3.1. Ziyaret Öncesi (20-21 Nisan)

Başbakan Menderes'in Japonya'ya yönelik gerçekleştireceği ziyareti günler öncesinden Japon basınında yer almaya başlamıştır. Japonya'nın tirajı yüksek gazetelerinden biri olan Asahi gazetesi Başbakan Menderes'in Japonya ziyaretini 20 Nisan tarihli akşam baskısında *"Japonya ile Ekonomik İlişkilerin Güçlendirilmesi Türkiye Dışişleri Bakanı Konuşuyor"*² başlığıyla manşetten gündemine almıştır. Menderes'e eşlik eden Dışişleri Bakanı Zorlu'nun ziyaret sebebi ile ilgili söyledikleri de haberin içeriğinde şu şekilde yer almıştır:

"Bizim Japonya ziyaretimizin amacı, Japonya ile Türkiye arasındaki ekonomik ilişkilerin güçlendirilmesidir. Japonya ile her türlü işbirliğine sıcak bakıyorum.

Japonya ile birlikte çok şey başarabileceğimize inanıyoruz ("日本経済関係強化トルコ外相語る", 20.4.1958: 1)."

Asahi gazetesi ile aynı tarihte (20 Nisan) Nihon Keizai gazetesi de benzer bir haber yayınlamıştır. Başbakan Menderes'in heyetiyle beraber Türk Hava Yollarına ait bir uçakla Japonya'ya geleceğini duyurmuştur. Haberin devamında da Güney Kore ve Tayvan'a da uğrayacağı yazılmıştır. Manşetten verilen haber, tek paragraflık kısa bir haberdir ("トルコ首相訪日の途へ", 20.4.1958: 1).

Yomiuri gazetesi ise 20 Nisan sabah baskısında Menderes'in gelişiyi ilgili kısa bir haber yapmıştır. *"Türkiye Başbakanı Japonya'ya Doğru Yola Çıktı"*³ başlığındaki haberin içeriğinde Menderes'in 19 Nisan saat 06:45 Türk Hava Yolları uçağı ile Ankara'dan Tokyo'ya doğru heyetiyle beraber yola çıktığı belirtilmiştir ("トルコ首相日本へ出発", 20.4.1958: 2).

Asahi ve Nihon Keizai gazeteleri ile karşılaştırıldığında Yomiuri gazetesinin Başbakan Menderes'in ziyaretinin her aşamasını kısa haberlerle de olsa sayfasında yer verdiği görülmüştür. 21 Nisan tarihli sabah baskısında da *"Türkiye Başbakanı Hong Kong'a Ulaştı"*⁴ başlığı altında Menderes'in, 20 Nisan öğleden sonra Hong Kong'a ulaştığını, orada bir gün kalıp, 21 Nisan saat 7:00'de de Tokyo'ya doğru uçacağı bilgisi verilmiştir ("トルコ首相香港着", 21.4.1958: 1). Menderes'in yolculuk güzergahındaki durma noktaları Asahi, Nihon Keizai ve Mainichi gazetelerinde yer almamıştır.

Mainichi gazetesi 20 Nisan'da küçük bir yazı ile Başbakan Menderes'in Japonya'ya geleceğini duyurmuştur. Haberin içeriğinde Menderes'in 19 Nisan'da Ankara'dan yola çıktığı ve 21 Nisan'da da Tokyo'da olacağı yazılmıştır ("トルコ首相訪日の途に", 20.4.1958: 2). Ancak Başbakan Menderes'in gelişiyi ilgili tek haber bununla sınırlı değildir. Diğer üç gazete ile karşılaştırıldığında Mainichi gazetesi Menderes'in ziyaretini sayfasında daha fazla yer vermiş, ziyaret ile ilgili detaylı haberler yapmıştır. Örneğin Menderes gelmeden önce gazetenin 21 Nisan

² 日本経済関係強化トルコ外相語る.

³ トルコ首相日本へ出発.

⁴ トルコ首相香港着.

tarihli sabah baskısında hem manşette hem de ikinci sayfasında Menderes'in ziyareti ile ilgili haber yapılmıştır. “*Türkiye Başbakanı Bugün Geliyor*⁵” başlığı ile manşetten verilen haberde, Menderes'in devlet konluğu olarak geldiği, kendisini Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Basın-Yayın ve Turizm Bakanı İbrahim Sıtkı Yırcalı'nın yer aldığı heyetin eşlik ettiği, 21 Nisan saat 16:00'da Haneda'ya ineceği ve 25 Nisan'a kadar Tokyo'da kalacağı yazılmıştır. Ziyareti esnasında İmparator ile görüşmesinin yanı sıra, Başbakan ve Dışişleri Bakanı ile görüşeceği, Toshiba ve Nippon Kokan gibi fabrikaları ziyaret edeceği belirtilmiştir. Haberin içeriğinde Menderes'in dört günlük Japonya ziyareti kısaca okuyucuya aktarılmıştır (“トルコ首相きょう来日”, 21.4.1958: 1). Aynı gazetenin ikinci sayfasında ise “*Türkiye Başbakanı Menderes'in Profili*⁶” başlığı atılarak, Japon okuyuculara Başbakan Menderes tanıtılmıştır. Haberin detayı şu şekildedir:

“Başbakan Adnan Menderes, 1950 yılından beri üç dönemdir iktidarda olup, tek adam olarak ifade edilmektedir. Birleşmiş Milletlere komşu olan ve karmaşık Ortadoğu'nun bir köşesinde yer alan Türkiye, ABD ile işbirliği yapacak, askeri direnişi sürdürecektir, ülkeyi zenginleştirecek ve ordusunu güçlendirecek diktatör bir siyasi güce ihtiyaç duymaktadır. Bütçenin yüzde 40'ını aşan askeri harcamalar ve ülkenin gücüyle orantısız bir şekilde ulusal modernleşme için yapılan devasa yatırımlar ülke içinde hoşnutsuzluk yaratmakta ve muhalefet te karşı çıkmaktadır. Ancak Başbakan Menderes kararlılığını sürdürmekte ve modernleşme politikalarını devam ettirmektedir.

Batı Almanya'yı ziyaret ettiğinde ve Batı Alman ekonomisinin yeniden inşasının kurucu gücü olarak bilinen Ekonomi Bakanı Erhard ile görüştüğünde, Menderes'in 12 büyük çimento fabrikası kurma planı gündeme geldi. Erhard Türkiye'nin ekonomik gücü göz önüne alındığında iki fabrikanın uygun olacağını söyledi. Ancak Menderes 'Başkasının mutfağı hakkında endişelenmenize gerek yok.' diyerek kesin bir cevapla karşılık verdi. Son derece özgüvenli olduğu ve politikalarını eleştiren herkese, ister yakın bir yardımcısı isterse de kabine üyesi olsun, bağırıp çağırdığı söylenir. İnatçılığı ve gazete muhabirlerinden hoşlanmaması da onun tek adam kişiliğinin bir göstergesidir (“メンデレス・トルコ首相の横顔”, 21.4.1958: 2)”.

Haberin devamında Menderes'in özgeçmişinden bahsedilmiştir. Ne zaman doğduğu, hangi okullarda eğitim aldığı, kaç dil bildiği, siyasete ne zaman atıldığı gibi konular hakkında bilgiler verilmiştir. Son olarak da Menderes'in Japonya'ya büyük ilgi duyduğu belirtilmiştir:

“Başbakan'ın Japonya'nın mucizevi gelişiminin Türkiye için örnek teşkil edeceği ve ilham vereceği yönündeki sözleri, muhtemelen Japonya ziyareti öncesindeki bir selamlamadan ibaret değil (“メンデレス・トルコ首相の横顔”, 21.4.1958: 2)”.

3.2. Japonya'ya Varış (22 Nisan)

Asahi gazetesi 22 Nisan tarihli sabah baskısında Menderes'in Japonya'ya gelişini “*Türkiye Başbakanı Japonya'ya Geldi*⁷” başlığıyla manşetten duyurmuştur. Haberin içeriğinde Başbakan Menderes'in 21 Nisan saat 16:00'da Haneda Havaalanı'na Türk Hava Yollarına ait özel bir uçakla

⁵ トルコ首相きょう来日.

⁶ メンデレス・トルコ首相の横顔.

⁷ トルコ首相来日.

iniş yaptığı yazılmıştır. Menderes'in; İmparatoru temsilen Harada, Başbakan Kishi Nobusuke, Dışişleri Bakanı Fujiyama, Temsilciler Meclisi Başkanı Matsutani, Meclis Üyelerinden Matsuno, Yüksek Mahkeme Başkanı Tanaka gibi üst düzey kişiler tarafından karşılandığı belirtilmiştir. Haberde devamında Menderes'in Japonya programına yer verilmiştir. Buna göre Başbakan Menderes 25 Nisan tarihine kadar Japonya'da kalacak, 22 Nisan'da İmparator, 22 ve 23 Nisan tarihlerinde de Japonya Başbakanı Kishi ve Dışişleri Bakanı Fujiyama ile görüşecektir. Haberde aynı zamanda Menderes'in Japonya ile dostane ilişkileri geliştirmek amacıyla geldiği belirtilmiş, havaalanında yaptığı konuşmaya yer verilmiştir. Başbakan Menderes Haneda Havaalanı'nda şu sözleri sarf etmiştir:

"Geçmişten itibaren dostluğumuz bulunan Uzak Doğu'nun güzel ve büyük ülkesi Japonya'ya gelmenin benim için mutluluk verici bir durum olduğunu söyleyebilirim. Bu ziyaretimin Japonya ve Türkiye arasındaki karşılıklı geleneksel bağları güçlendireceğini düşünüyorum ("トルコ首相来日", 22.4.1958: 1)."

Başbakan Adnan Menderes Narita Havaalanı'nda konuşma yaparken.

Kaynak: Asahi Gazetesi, 22.04.1958, Sabah, s. 1.

Asahi gazetesinin aynı tarihli (22 Nisan) akşam baskısındaki *"İmparator, Türkiye Başbakanı ile Yemek⁸"* başlıklı haberde Menderes'in Japonya Başbakanı'nı ziyaret ettiği yazılmıştır. Ziyaret esnasında Japonya Başbakanı tarafından Menderes'e Yükselen Güneş Nişanı verildiği belirtilmiştir. Ayrıca aynı gün İmparator'un Menderes, Zorlu ve beraberindekileri saraya davet ettiği, beraber öğle yemeği yedikleri yazılmıştır. Yemeğe Prens Mikasa, Başbakan Kishi ve Fujiyama'nın da katıldığı belirtilmiştir ("天皇、トルコ首相と御会食", 22.4.1958: 1).

⁸ 天皇、トルコ首相と御会食.

Yomiuri gazetesi 22 Nisan tarihli sabah baskısında “*Türkiye Başbakanı Japonya’ya Ziyaret Etti*⁹” başlıklı haberine “*Ekonomik Kalkınmada Yardım Umudu*¹⁰” alt başlığı atmıştır. Haberin içeriği diğer gazeteler ile aynı olup, tek farklı nokta karşılayanlar arasında Amerika Büyükelçisi, İngiltere Büyükelçisi ve Sovyet Maslahatgüzarının da bulunduğu belirtilmesidir (“トルコ首相来日経済発展に助力を期待”, 22.4.1958: 1). Yomiuri gazetesi aynı tarihli akşam baskısına da “*Türkiye Başbakanı Başbakan Kishi’yi Ziyaret Etti*¹¹” başlığını atmıştır. Haberin içeriği Asahi gazetesinin aynı tarihli akşam baskısı ile benzer olup, Menderes’in gün içerisindeki programı verilmiştir (“トルコ首相岸首相を訪問”, 22.4.1958: 1).

Mainichi gazetesi ise 22 Nisan tarihli sabah baskısında Menderes ve heyetinin gelişini “*Başbakan Menderes Tokyo’ya Geldi*¹²” başlığıyla gündemine almıştır. Haberin içeriğinde Menderes ve beraberindekiler ile karşılama heyetinin adları tek tek vermiştir. Asahi ve Yomiuri gazetelerinden farklı olarak Mainichi’de Menderes’i karşılayanlar arasında diğer ülkelerin Büyükelçilerinin¹³ yanı sıra Hollanda Büyükelçisinin de bulunduğu detayı verilmiştir. Yazının devamında Başbakan ve beraberindekilerin aynı günün akşamında saat 20:00’de Başbakan Kishi’nin ev sahipliğinde Başbakanlık resmi konutunda verilen akşam yemeğine katıldığı yazılmıştır (“メンデレス首相入京”, 22.4.1958: 2).

Japonya Başbakanı Kishi Nobusuke ve Başbakan Adnan Menderes.

Kaynak: Mainichi Gazetesi, 22.04.1958, Sabah, s. 2.

⁹ トルコ首相来日.

¹⁰ 経済発展に助力を期待.

¹¹ トルコ首相岸首相を訪問.

¹² メンデレス首相入京.

¹³ Amerika Büyükelçisi, İngiltere Büyükelçisi ve Sovyet Maslahatgüzarı.

Nihon Keizai gazetesi 22 Nisan tarihli sabah baskısında Menderes'in gelişini “*Türkiye Başbakanı Japonya'ya Ziyaret Ediyor*¹⁴” başlığı ile manşetinden duyurmuştur. Haberin içeriğinde diğer gazeteler ile benzer cümleler bulunurken, Menderesin heyetinde 37 kişi olduğu yazılmıştır. Heyetteki kişilerin tam sayısı sadece Nihon Keizai gazetesinde verilmiştir (“トルコ首相一行来日”, 22.4.1958: 1).

Japonya İmparatoru, Başbakan Adnan Menderes ve Japonya İmparatoriçesi.

Kaynak: Nihon Keizai Gazetesi, 22.04.1958, Akşam, s. 3.

3.3. Başbakan Menderes'in Japonya'daki Faaliyetleri (23-24 Nisan)

Asahi gazetesinin 23 Nisan tarihli sabah baskısında Başbakan Menderes ve beraberindekilerin Tokyo Valisi Yasui'yi ziyaret ettikleri yazılmıştır. Kısaca bahsedilen haberin başlığı “*Türkiye Başbakanına Fahri Hemşehrilik ve Anahtar*¹⁵” şeklinde atılmıştır. Vali Yasui'nin Başbakan Menderes'e Tokyo Fahri Hemşehriligi unvanını verdiği ve şehrin anahtarını takdim ettiği yazılmıştır. Buna göre Menderes şehrin anahtarını alan 171.nci kişi olmuştur (“トルコ首相へ名誉都民の称号とカギ”, 23.4.1958: 10).

Yomiuri gazetesinin 23 Nisan tarihli sabah baskısında Menderes'in Tokyo Valisi'ni ziyaret etmesinden bahsedilmiştir. Haberin içeriği Asahi gazetesi ile benzer yazılmıştır. Yomiuri gazetesi aynı tarihli akşam baskısında ise Menderes ile ilgili tek paragraflık kısa bir daha haber yapmıştır. Diğer üç gazete ile karşılaştırıldığında, aynı gün içerisinde hem sabah hem de akşam baskısında Adnan Menderes'i gündemine alan tek gazetedir. Haberin içeriğinde Menderes'in gün içerisinde Keihin Endüstri Bölgesi'ni ziyaret ettiğinden bahsedilmiştir (“京浜工業地帯を見学来日のトルコ

¹⁴ トルコ首相一行来日.

¹⁵ トルコ首相へ名誉都民の称号とカギ.

首相”, 23.4.1958: 5). Başbakan Menderes’in bu ziyareti ilginç bir şekilde sadece Yomiuri gazetesinin sayfalarında yer almıştır.

Nihon Keizai gazetesinin 23 Nisan tarihli sabah baskısındaki haberin başlığı “*Türkiye Başbakanına Şehrin Anahtarı Verildi*¹⁶” şeklinde atılmıştır. Buna göre Tokyo Valisi Menderes’e fahri hemşehrilik unvanı ile şehrin anahtarını takdim etmiştir. Haberin Asahi ve Yomiuri gazetelerinden farkı ise Menderes’in Valinin elini sıkarken “*Hayatımın en güzel anılarından biri. Teşekkür ederim.*” şeklinde duygularını dile getirdiği detayının verilmesidir. Ayrıca imza defterine de Türkçe olarak yazdıklarının verilmesidir:

“Tokyo fahri hemşehriliği aldığım için çok mutluyum. Japonya Başbakanı başta olmak üzere Japon halkının göstermiş olduğu dostluğu hiçbir zaman unutmayacağım (‘トルコ首相に都のカギ贈る’, 23.4.1958: 11).”

Başbakan Adnan Menderes Tokyo Valisi’nden fahri hemşehrilik belgesini alırken.

Kaynak: Nihon Keizai Gazetesi, 23.04.1958, Sabah, s. 11.

Mainichi gazetesi 23 Nisan tarihli sabah baskısında Menderes’in Tokyo Valisi’nden fahri hemşehrilik ve şehrin anahtarını almasını Asahi gazetesi ile benzer şekilde 10’ncu sayfasından gündemine almıştır. Haberin içeriğinde Menderes’in 22 Nisan saat 15:00’de Tokyo Valisi

¹⁶ トルコ首相に都のカギ贈る.

Yasui'yi ziyaret ettiği belirtilmiştir. Ziyaret esnasında Menderes'in şehrin anahtarını alan 171'nci kişi, fahri hemşehricilik unvanını alan 212'nci kişi olduğu yazılmıştır. Haberin Asahi ve Yomiuri gazetelerinden içerik olarak farkı ise Menderes'in imza defterine kaleme aldığı duygularına da yer verilmesidir. Aynı zamanda Nihon Keizai gazetesinden de farkı ise “*Japonya Başbakanı başta olmak üzere tüm halkın göstermiş olduğu dostluğu hiçbir zaman unutmayacağım*” sözlerinden sonra “*Japonya'nın mutluluğu ve refahı için dua edeceğim* (“メンデレス・トルコ首相”, 23.4.1958: 10).” Sözlerinin de verilmiş olmasıdır. Haberin sonuna da Menderes'in ayrılırken Vali'ye söyledikleri eklenmiştir:

“Türkiye, Tokyo gibi henüz başlangıç aşamasında. Valinin ne kadar emek verdiği ortadadır. Vali uygun görürse kendisini Türkiye'ye davet etmek isterim (“メンデレス・トルコ首相”, 23.4.1958: 10).”

Asahi ve Mainichi gazetelerinden farklı olarak Yomiuri ve Nihon Keizai gazeteleri 24 Nisan'da Başbakan Menderes ile ilgili haber yapmışlardır. Öncelikle Yomiuri gazetesi 24 Nisan tarihli sabah baskısında Menderes'in Başbakan Kishi ile 23 Nisan saat 15:30'da yaklaşık bir buçuk saat görüştüğünü yazmıştır. Görüşmenin içeriği haberin detayında şu şekilde aktarılmıştır: Görüşmeye Menderes ve Kishi'nin yanı sıra her iki tarafın Dışişleri Bakanlarının ve Baş Kabine Sekreteri Aichi Kichi'nin de katıldığı belirtilmiştir. Habere göre görüşmede Japonya ve Türkiye arasındaki ekonomik işbirliğine odaklanılmıştır. Başbakan Menderes her iki ülkeye fayda sağlayacak teknik işbirliği için iki ülke arasında ortak bir komite kurulmasını önermiştir. Buna karşın Japonya Başbakanı Kishi de kendisi ile aynı fikirde olduğunu belirtmiş, ancak öncelikle karşılıklı olarak bir araştırma ekibi göndermeyi önermiştir. Her iki ülkenin Başbakanları prensipte anlaşmışlardır. İkinci olarak Başbakan Menderes, Japonya ve Türkiye arasında kültürel bir antlaşma imzalama isteğinden bahsetmiş, bu noktada da prensipte anlaşılmıştır. Görüşmenin sonunda Başbakan Menderes, Başbakan Kishi ve Dışişleri Bakanı Fujiyama'yı Türkiye'ye davet etmiştir. Kishi zamanı olduğunda muhakkak gelmek istediğini belirtmiştir (“日本・トルコ経済調査団を交換岸・メンデレス会談で一到”, 24.4.1958: 1).

Nihon Keizai gazetesi de aynı şekilde 24 Nisan tarihli sabah baskısında Menderes ve Kishi'nin görüşmesine yer vermiştir. Haberin içeriğinde Başbakanların ekonomik ve kültürel iş birliği noktasında görüş alışverişinde bulundukları yazılmıştır. Nihon Keizai gazetesinde de Yomiuri gazetesi ile benzer noktalara değinilmiştir. Tek farklı nokta ise, Kishi'nin kültür antlaşmasının nihai hale getirilmeden önce iki hükümet tarafından idari açıdan değerlendirilmesini istediğinin yazılmış olmasıdır. Haberin sonunda Kishi'nin sözlerine yer verilmiştir. Buna göre, Japonya Türkiye ile ticareti geliştirmek istemekte ve iş birliği noktasında da olumludur (“経済協力に混合委トルコ首相岸首相と一到”, 24.4.1958, sabah: 2). İki ülke Başbakanlarının görüşmesinin atlanmaması gereken önemli bir haber olduğu düşüncesindeyiz. Ancak bu görüşme hem Asahi hem de Mainichi gibi iki önemli gazetede yer almamıştır.

3.4. Japonya'dan Ayrılış (25 Nisan)

Asahi gazetesi Başbakan Menderes'in Japonya'dan ayrılışını 25 Nisan tarihli hem sabah hem de akşam baskısında manşetten vermiştir. Diğer üç gazete ile karşılaştırıldığında, Menderes'in ülkeden ayrılışını her iki baskısında yer veren tek gazete Asahi'dir. Menderes'in gidişi, gazetenin

sabah baskısında “*Türkiye Başbakanı Bugün Ayrılıyor*¹⁷” başlığında yer almıştır. Tek cümlelik olan haberde Başbakan Menderes’in saat kaçta, nereden ve nasıl gideceği yazılmıştır (“トルコ首相きょう離日”, 25.4.1958: 1). Aynı tarihli akşam baskısında ise Başbakan Adnan Menderes’in Japonya’dan ayrılışı bu kez “*Türkiye Başbakanı Japonya’dan Ayrıldı*¹⁸” başlığı altında detaylı olarak verilmiştir. Haberin içeriğinde devlet konuğu olarak bulunan Menderes’in dört günlük Japonya gezisinin sona erdiği, 25 Nisan saat 11:10’da Türk Hava Yollarına ait özel bir uçakla Haneda’dan ayrıldığı belirtilmiştir. Ayrıca Başbakanın yolculuğu süresince Güney Kore ve Tayvan’a uğrayacağı da haberin içeriğine eklenmiştir. Haberin devamında Başbakan Menderes’in dönmeden önce Japonya Başbakanı Kishi ile ortak bir açıklama yaptığı yazılmıştır. Ortak açıklamada her iki Başbakan şunları söylemiştir:

“Japonya ve Türkiye Başbakanları arasındaki görüşme dostane bir ortamda gerçekleşmiş olup, iki ülkenin çıkarlarını ilgilendiren konularda samimi bir şekilde görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Başbakanlar, iki ülke arasındaki ticareti artırmak için bir yol bulma konusunda hem fikir olmuşlardır. Aynı zamanda iki ülke arasında teknik ve ekonomik iş birliği olanaklarını araştırmak üzere uzmanlardan oluşan ulusal bir ekonomi komitesi kurmayı kararlaştırmışlardır.

Ayrıca her iki Başbakan da, iki ülke arasındaki karşılıklı anlayışı derinleştirmek ve dostluk ilişkilerini güçlendirmek amacıyla akademi ve sanat gibi alanlarda çaba sarf edilmesi gerektiği hususunda mutabık kalmışlardır (“トルコ首相離日”, 25.4.1958: 1).”

Haberin devamında Başbakan Menderes’in ülkeden ayrılmadan önce havaalanında yaptığı konuşmaya da yer verilmiştir. Buna göre:

“Ziyaretim vesilesiyle bana gösterdikleri içten misafirperverlik için Japon halkına, hükümetine ve önde gelen isimlere en derin şükranlarımı sunmak isterim. Japonya ve Türkiye arasındaki dostane ilişkilerin derinleştirilmesinin sadece her iki ülkeye değil, aynı zamanda dünya barışına da katkıda bulunacağına inanıyorum. Ülkeme döndükten sonra da Japonya’da gördüğüm misafirperverliği ve güzel geçen Japonya ziyaretimi unutmayacağım (“トルコ首相離日”, 25.4.1958: 1).”

Nihon Keizai gazetesi ise 25 Nisan tarihli akşam baskısında Japonya’ya iyi niyet ziyaretinde bulunan Menderes’in Japonya’dan ayrıldığını manşetten duyurmuştur. Ayrılmadan hemen önce de Japonya Başbakanı Kishi ile ortak açıklamada bulunduğunu belirtmiş, ancak açıklamanın detayları verilmemiştir. Tek paragraflık kısa bir haberdur (“メンデレス首相帰国”, 25.4.1958: 1).

Mainichi gazetesi ise Menderes’in ülkeden ayrılışını 25 Nisan tarihli akşam baskısında “*Türkiye Başbakanı Ayrıldı*¹⁹” başlığı ile manşetten gündemine almıştır. Haberin içeriğinde, devlet konuğu olarak bulunan Menderes’in 21 Nisan’da geldiği ve 25 Nisan saat 11:00’de Haneda Havaalanı’ndan Türk Hava Yollarına ait özel bir uçakla ayrıldığı belirtilmiştir. Uğurlamaya

¹⁷ トルコ首相きょう離日.

¹⁸ トルコ首相離日.

¹⁹ トルコ首相離日.

İmparatoru temsilen Harada, Başbakan Kishi ve Dışişleri Bakanı Fujiyama, Baş yargıç Tanaka ile farklı ülkelerin elçilerinin katıldığı yazılmıştır. Asahi gazetesinde olduğu gibi Başbakan Menderes'in ayrılmadan önce havalaanında sarf ettiği sözler de haber içeriğinde yer almıştır. Haberin sonunda her iki Başbakanın yaptığı ortak açıklamaya yer verilmiştir. Açıklama ile ilgili yazılanalar Asahi gazetesi ile benzerdir (“トルコ首相離日”, 25.4.1958: 1).

Yomiuri gazetesi ise 25 Nisan tarihli akşam baskısında “*Türkiye Başbakanı Eve Dönüş Yolunda*²⁰” başlığıyla Başbakan Menderes'in Japonya'dan ayrılışını gündemine almıştır. Asahi ve Mainichi gazetelerinde olduğu gibi uçak saati ve uğurlamaya gelenlerden bahsedilmiş, iki Başbakanın beraber ortak bildiri yayınladıkları yazılmıştır. Bildirinin içeriğinden bahsedilmemiştir. Bir paragraflık kısa bir haberdur. Diğer üç gazeteden farklı olarak Başbakan Menderes'in Japonya Öz Savunma Kuvvetleri tarafından selamlama ve top atışıyla uğurlandığı belirtilmiştir (“トルコ首相一行、帰国の途へ”, 25.4.1958: 1).

Sonuç

Çalışmamızda Başbakan Adnan Menderes'in Japonya'ya yönelik gerçekleştirdiği ziyaretiyle ilgili olarak Asahi, Mainichi, Yomiuri ve Nihon Keizai olmak üzere Japonya'nın dört önemli gazetesi incelenmiştir. Çalışmamız sonucunda, Japon basınının Başbakan Adnan Menderes'in ziyaretine önem verdiği görülmüştür. Nitekim Başbakan Adnan Menderes'in Japonya ziyareti, incelenen gazetelerin hem sabah hem de akşam baskılarında muhakkak kısa da olsa haber olarak yer almıştır. Dahası Menderes ile ilgili birçok haber de manşetten fotoğraflarla birlikte verilmiştir. İncelenen haberlerde gazetelerin gerçeklerden sapmadan, yalan haber yapmadan olayları olduğu gibi aktardığı görülmüştür.

Başbakan Adnan Menderes'in Japonya ziyaretiyle ilgili Japon basınında günler öncesinden haber yapılmaya başlanmıştır. Bu noktada diğer üç gazete ile karşılaştırıldığında, Mainichi gazetesinin Menderes'in ziyaretiyle ilgili ziyaretin öncesinde daha fazla haber yaptığı görülmüştür. Nitekim gazetenin 21 Nisan tarihli baskısında Başbakan Menderes'in hayatı detaylı olarak verilerek, Japon okuyucuların Menderes'i yakından tanımları sağlanmıştır. Bahsi geçen habirin içeriğinde Başbakan Menderes için olumlu bir profil çizilmediğini söylemek mümkündür. Çünkü habirin içeriğinde Menderes'in üç dönemdir iktidarda olduğu ve tek adam olduğu yazılmıştır. Halkın ve muhalefetin karşı çıkmalarına rağmen modernleşme politikalarını sürdürmekten vazgeçmediği ifade edilmiştir. Düşüncelerini kolay kolay değiştirmedığı için de kendisi inatçı ve eleştirilere kapalı biri olarak tasvir edilmiştir.

Diğer taraftan dört gazete de Menderes'in ziyaretini başlangıcından itibaren her anını sayfalarında yer vermiştir. Başbakan Menderes'i karşılayanların ve uğurlayanların isimleri tam olarak yazılmış, Japonya'daki günleri ayrıntılı olarak saati saatine Japon okuyuculara aktarılmıştır. Ziyaretle ilgili her gazetede benzer cümlelerin kurulduğu görülse de bazı noktalarda da farklılıklar göze çarpmaktadır. Örneğin, Mainichi ve Yomiuri gazetelerinde Başbakan Menderes'i karşılayanlar arasında Amerika, İngiltere, Hollanda Büyükelçileri ile Sovyet Maslahatgüzarının bulunduğu yazılmıştır. Ancak bu bilgi Asahi ve Nihon Keizai gazetelerinde yer almamıştır.

Başbakan Adnan Menderes'in Japonya'dan ayrılışı ile ilgili Asahi ve Mainichi gazeteleri detaylı ve uzun haber yaparken, Yomiuri ve Nihon Keizai gazetelerinin tek paragraflık kısa bir haberle

²⁰ トルコ首相一行、帰国の途へ.

gündemlerine aldıkları görülmüştür. Nitekim üç gazete içerisinde Nihon Keizai gazetesi Menderes'i uğurlayanların isimlerini vermeyen tek gazetedir. Bunun yanı sıra diğer üç gazete ile karşılaştırıldığında, Nihon Keizai gazetesinin genel anlamda Menderes'in ziyaretini kısa haberlerle gündemine aldığını söyleyebiliriz.

Son olarak dikkatimizi çeken nokta ise, Başbakan Adnan Menderes'in, Yükselen Güneş Nişanı alması ve Tokyo'nun fahri hemşehrisi olarak kabul edilmesi gazetelerin her birinde istisnasız yer alırken, Nihon Üniversitesi'ne gitmesi ve Üniversite Rektörü tarafından fahri hukuk doktoru olarak kabul edilmesi hiçbir gazetenin gündeminde yer almamış olmasıdır.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Japonya'dan Gelen Heyet ile Ankara'da Yapılan Ticaret Müzakereleri. No. 42, Gömlek No. 215445, Kutu No. 44763, 11.2.1953.

<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/>

Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Japonya'ya Satılacak Buğdaylar ve Türkiye'ye Gelecek Ticaret Heyeti. No.7, Gömlek No. 215445, Kutu No. 44763, 10.2.1953.

<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/>

Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Japonya Dışişleri Bakanının Japonya-Türkiye Ticari İlişkilerinin Geliştirilmesi Hakkında Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanına Yazdığı Mektup. No. 31, Gömlek No. 215445, Kutu No. 44763, 9.2.1953.

<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/>

Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Japonya Dışişleri Bakanının Japonya-Türkiye Ticari İlişkilerinin Geliştirilmesi Hakkında Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanına Yazdığı Mektuba Verilen Cevap. No. 30, Gömlek No. 215445, Kutu No. 44763, 11.4.1953.

<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/>

Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Başbakan Adnan Menderes'in Japonya'ya Varışında Basına Yaptığı Açıklama. No. 1, Gömlek No. 215387, Kutu No. 44738, 01.01.1958.

<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/>

Dışişleri Bakanlığı Türk Diplomatik Arşivi. Başbakan Adnan Menderes'in Japonya'ya Hareket Etmeden Önce Basına Yaptığı Açıklama. No. 2, Gömlek No. 215387, Kutu No. 44738, 01.01.1958.

<https://katalog.devletarsivleri.gov.tr/>

Sürelî Yayınlar

(1958, Mayıs 3). Seyahatler. Akis.

(1958, Nisan 21). Zorlu Stresses Japan Cooperation. The Japan Times.

(1958, Nisan 22). Turkish Premier Arrives; Hopes to Tighten Relations. The Japan Times.

(1958, Nisan 24). Turkey, Japan Okay Economic Link Plan. The Japan Times.

(1958, Nisan 25). Menderes Ending Japan Visit Today. The Japan Times.

(1958, Nisan 26). Kishi, Menderes Stress Cooperation. The Japan Times.

(1958, Nisan 27). Rhee Decorates Turkish Premier. The Japan Times.

(1958, Nisan 20 Akşam). カラチに到着トルコ首相. Yomiuri Gazetesi.

(1958, Nisan 20 Sabah).トルコ首相日本へ出発. Yomiuri Gazetesi.

(1958, Nisan 21 Sabah).トルコ首相香港着. Yomiuri Gazetesi.

- (1958, Nisan 22 Sabah).トルコ首相来日経済発展に助力を期待. Yomiuri Gazetesi.
- (1958, Nisan 22 Akşam).トルコ首相岸首相を訪問. Yomiuri Gazetesi.
- (1958, Nisan 23 Akşam). 京浜工業地帯を見学来日のトルコ首相. Yomiuri Gazetesi.
- (1958, Nisan 24 Sabah). 日本・トルコ経済調査団を交換岸・メンデレス会談で一到. Yomiuri Gazetesi.
- (1958, Nisan 25 Akşam).トルコ首相一行、帰国の途へ. Yomiuri Gazetesi.
- (1958, Nisan 20 Akşam). 日本経済関係強化トルコ外相語る. Asahi Gazetesi.
- (1958, Nisan 20 Sabah).トルコ首相来日. Asahi Gazetesi.
- (1958, Nisan 22 Akşam). 天皇、トルコ首相と御会食. Asahi Gazetesi.
- (1958, Nisan 22 Sabah).トルコ首相来日. Asahi Gazetesi.
- (1958, Nisan 23 Sabah).トルコ首相へ名誉都民の称号とカギ. Asahi Gazetesi.
- (1958, Nisan 25 Akşam).トルコ首相離日. Asahi Gazetesi.
- (1958, Nisan 25 Sabah).トルコ首相きょう離日. Asahi Gazetesi.
- (1958, Nisan 20 Sabah).トルコ首相訪日の途へ. Nihon Keizai Gazetesi.
- (1958, Nisan 22 Akşam). 両陛下トルコ首相と御歓談. Nihon Keizai Gazetesi.
- (1958, Nisan 22 Sabah).トルコ首相一行来日. Nihon Keizai Gazetesi.
- (1958, Nisan 23 Sabah). トルコ首相に都のカギ贈る. Nihon Keizai Gazetesi.
- (1958, Nisan 24 Sabah). 経済協力に混合委トルコ首相岸首相と一到. Nihon Keizai Gazetesi.
- (1958, Nisan 25 Akşam). メンデレス首相帰国. Nihon Keizai Gazetesi.
- (1958, Nisan 4 Sabah).トルコ首相きょう来日. Mainichi Gazetesi.
- (1958, Nisan 20 Sabah).トルコ首相訪日の途に. Mainichi Gazetesi.
- (1958, Nisan 21 Sabah). メンデレス・トルコ首相の横顔. Mainichi Gazetesi.
- (1958, Nisan 22 Sabah). メンデレス首相入京. Mainichi Gazetesi.
- (1958, Nisan 23 Sabah). メンデレス・トルコ首相. Mainichi Gazetesi.
- (1958, Nisan 25 Akşam).トルコ首相離日, 25.4.1958. Mainichi Gazetesi.

Kitap ve Makaleler

- Altan, S. (2024). Demokrat Parti İktidarının Basın Aracı Olan Demokrat Gazeteler: Doğu Anadolu Örneği. A. Kaymak, S. Eren, S. Nurdan, K. Güney ve Muhammed Özler (Ed.), XIX. Türk Tarih Kongresi (1. Baskı, s. 569-601), içinde. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Irmak, Ö. (2009). Adnan Menderes'in Yurtdışı Gezileri. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Matsutani, H. (1999). 日本トルコ交渉史 : 解説と資料. 博報堂岡崎研究所.

- Ömagari, Y. (2019). 日本・トルコ関係——皇室・政府・市民の「三層外交」. H. Yasushi (Ed.), トルコ (1. Baskı, s. 17-34) içinde. Minerva Shobo.
- Tepealtı, F. (2024). Türkiye-Japonya İlişkileri: Yüz Yıllık Bir Değerlendirme. International Journal of Geography and Geography Education, 53, 136-156.
- Turp, M. (2020). Türkiye-Japonya Arasında Diplomatik İlişkilerin Yeniden Tesisi ve Siyasiİktisadi İlişkiler (1951-1960). Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi - Journal of Turkish Researches Institute, 69, 653-669.
- Ünalp, F. R. (2020). İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Savaş Dışı Kalma Politikaları ve Sonuçları. Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi, 45, 201-221. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kdeniz/issue/51186/667276>

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarları, bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkileri bulunmadığını dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.